

תרבות וספרות

מיכל זמורה

לדמותו של א. א. בוסקוביץ'

במלאת שנה לפטירתו

יצירתה של המאה ה-20 בודאי שכן. וזאת לא רק בגין חידושה, שהוא מהפכני כל כך, עד שכל ביטוי סביר ומותר בה ואין היוצר יכול לעמוד בפיתויו של עושר המבחר, אלא — ובעיקר — בגלל כוח השפעותיהם של מירב הסגנונות המנסרים בחלל עולמנו. הקידמה הסכנית, שהיא מי סממניה האופייניים, מבטלת מרחקי זמן ומקום, וכל הנעשה בכל מקום

חלפה שנה מאז נפטר א. א. בוסקוביץ' ואנו חשים בעליל, כי הגיעה העת לחנות רגע מהלכנו היומיומי, על מנת לשוב ולהעלות לנגד עיני רוחנו את דמותו של קוויה המיוחדת, אכן כל דמות, — מוגנת ודמויות היא, למעשה, וזאת בעיקר במסגרת הישראלית, אשר החיים בה כמותם כמיווג ערכים תדיר, ואולם מוגנת ההשפעות אשר צרו את דמותו של בוסקוביץ', מיוחדת היא במינה, היא שמונה בה מאותה המימות שכולה אמונה והתפעלות מיסטית כמעט, יחד עם הריחות מחשבתית והחשבת הקי ביצות, שהיא ריאלית ומעשית ביד תר, ואמנם תקופים שרשיה של דמות זו בעולמות שונים וגוברים: מסקורו הטראנסילבני (קלאוזנבורג) — בה נולד לפני 58 שנה — שאב את ראיית הית השקפת עולמו, שהיא עצמה בחינת מוגנה סלאבית-הונגרית-רומית. גית, זו נשתלבה עד מהרה עם מהי שבנות התרבות והקידמה, כפי שאפי ייגו את מרכז אירופה (וינה ופריס), בשנות העשרים, באלה נתמזגה, בי דרך מיוחדת לה, דבקות מובהקת בי עולמה של האגדה היהודית-חסידיה, וזו הלכה וגברה עד שהביאה אותו לידי התעמקות, שהיה בה אף מן ההזדהות עם ספרות הקבלה, וסן הי הערצה המוחלטת למחשבתו ותורתו של מרטין בובר, ואילו עולמו המר סיקלי — הוא מרכז אישיותו — ינק השפעותיו מעולמות מנוגדים עוד יותר, ובחן נעימות-בית-אבא-היהודי דיות מכאן, וייחוד אמנות הפולקלור הסלאבית-הונגרי מכאן, השפעותיה ה מיוחדות של השירה המזרחית-תימנית מתד גיסא, וברק חידושיהם של שנות החמישים והשישים אשר ל- מוסיקה האמנותית במערב, מאידך גיסא.

מכל אלה הורכבה לו דמותו המיר הדת ורבת המפדים.

מטבעו היה בוסקוביץ' רומנטיקן מובהק, בגין העתיד, שדמה לו תמיד מזהיר ומבטיח, נהג היה להתעלם מכעורו של ההנה, עם כי זה היה לו לעתים כואב ומיסר, אמונה זו בעתיד, היא היא שדרכנה אותו לי פעולתו הענפה בשדה הציבוריות-ה מוסיקלית, כאן, כחבר בועדות מוצי דות שונות, נלחם תמיד, ולעתים אף בחורפתיות, לשינוי פני ההנה, לי עקירתה מן השורש של החובבנות ה פשה בעולמנו, להבטחת מסגרת לי מודית תולמת את איש המקצוע, לבי סוסה של המקצועיות המוסיקלית בכ ללותה, אך מעל לכל, להגברת החד רתה של תודעת-המוסיקה אף אל ה עילית הפוליטית-ספרותית אשר לנו, דומני כי מעולם לא עלה בידי בוסקוביץ' להשלים עם ליקוי זה שבדמות האומת הישראלית, והוא כאב תופעה זו מאד.

כרומנטיקן, לא התמקד בוסקוביץ' ביצירת המוסיקה, אישיותו מצאה לה דרכי ביטוי הולמים אף בתחומים אחרים אשר לעולם המוסיקה, ובתם, קודם כל, בתחום התוראה והכתיבה הספרותית.

משך קרוב לעשרים שנה עסק בוסקוביץ' בהוראת המוסיקה (ואת, בעיקר במסגרת האקדמיה הישראלית למוסיקה בתל-אביב, בה נמנה עם מיסדיה ובכירי מוריה), חינוכם של מוסיקאים מקצועיים, בחינת פעילות יצירתית היתה לו, וגילוי של כשרון יצירתי דמתה בעיניו כתוצאה אפשרית ראשונה במעלה, בשל אלה לא עיף מעדו מטרחת התוראה, אר רבא, זו היתה לו, עיין התעוררות ווא שם לקראת גילוייה.

אך עיקר בעולמו היתה היצירה המוסיקלית העצמית, ככל שקשה ובלתי מספק, תאורה המילולי של יצירה מוסיקלית כל שהיא, כן קשה שבעתים תאור תהי ליד יצירתו של בוסקוביץ', כל נסיון, נידון מלכתחילה, לפחות לכשלון של ראיית חד צדדית.

אחד מסממניה החיצוניים של כתיבתו, היה הספוראדיות היצירתית ה מאפינת אותה, כל יצירה מיצירר תיו, כמותה כסיכומו של תהליך מהי שבתי ודמיוני, לעתים ממושך ביו תר, רק את סיכומו של תהליך זה הגיח בוסקוביץ' אחריו בדמות מוסי קלית, תמור-ביטוי בדרך ארוכה ר רבת תמורות.

חילופי הסגנון והמרתו הנשנית ר חוזרת, הנם מנת חלקו המיוחדת של היוצר הנקלע אל תקופה מהפכנית, שכן בניגוד לנהג התקופה הממשיכה ערכי קודמתה, נמצא יוצרה של ת קופה מהפכנית לא רק משכלל אלא אף מחדש סגנון, חידוש, אשר בגין איכותו מהפכנית, מותר הוא מלכת חילה על שיתופו של המאזין, ובהי עדר קנה-מידת ביקורתו של זה, אצה לה דרך יצירתו כשהיא משנה דמות ואופי לעתים מזומנות, אם בכל תקופה מהפכנית כך, בי

שהוא, ידוע ומוכר לכל המעונין, ר הרי בטבעה של המוסיקה טבועה ה התאקלמות המיידית אל כל המושך אותה, יתר על כן, ככל שנמצאת מר סיקליותו של היוצר טבעית יותר, כן כמחר הוא לקבל על עצמו השפעות צליליות ולשכלן ביצירתו כשלו, רק עובדה זו יש בה כדי להסביר את אר פיה המיוחד והממוג של מירב סיגי נוגיות תקופתנו.

אשר לבוסקוביץ', הנה דומה, כי בעיות סגנון התחביר המוסיקלי לא חדלו מלהעסיקו, הם הם הגורמים העיקריים לתמורות שבסגנון יצירתו, המרה זו, המאפינת אותו, מקורה אף בתופעה נוספת: יצירתו של בוסקוביץ' אינה נוצרת בחלל ריק וקשר הדוק לה עם כלל עולם מחשבתו ר עם שרשי אמנותו, יותר מליוצרים אחרים, בני תקופתו, נחשב בעיניו ה, קתרסיס-העולה מן היצירה, לשקף את אמנותו שלו, ולדבר בו אל קהל מאזיניו, כלל מחשבה זה נתון היה בעולמו של בוסקוביץ' לשינוי תדיר ומהלכו, כמותו, כשורה ארוכה של 'וריאציות על נושא'.

כזה הוא אף מהלך יצירתו המוסי קלית: ראשונה בו היא, שושלת ה' זהב', הלא היא בכורת יצירותיו, אשר נתחברה עוד בהיותו באירופה, בי סוסה של נעימות-בית-אבא, בה מר צאת לה עיקרה של הנעימה היהודית המזרח-אירופאית לבוש תזמורתי מבריק, והוא מיוחד ואופייני לבוסקוביץ', הקונצרטו לכינור, כמותו כי חנייה נוספת בדרך וריאטבית זו, כאן נפגש בוסקוביץ' לראשונה עם ביטוי של המזרח, מפגש אשר חומי רת חידושו העלתה את אחת מן ה טובות ביותר ביצירותיו, סגנון זה מוצא את ביטוי המסכם ב, סורסה ה' שמיט', בגין התקבלותה המובהקת של היצירה — המהווה חפנית סגור נית בכלל היצירה הישראלית — וכי תה מידי המחבר לעיבודים שונים (אם לפסנתר בשתי ידיים, אם לפסני תר בארבע ידיים, אם לשני פסנתי רים, ואם לתזמורת סימפונית), מכאן, וזאת לאחר הפסקה ארוכה, פונה ה יוצר לתפנית חדשה, מקורה בהשראתה של השירה העברית, תחילה נמי צאת זו עדיין כלית בעיקרה, זו קנה, שיר המעלות' התזמורתי, והיא מת במסגרת של אקורדציה הפואטי של שירת התהילים ונוצרת על רקע העליות לרגל, אך עד מהרה היא לובשת מצ טה קולי, כזו היא הקנטטה, 'בת-יש ראל', המתבססת בעיקרה על שירת ביאליק, והיא כתובה לסנור סולו, מקהלה ותזמורת, תפנית כתיבתית חד דשה זו נמצאת קודם כל תחת רושם השפה העברית, והשראתה הרוחנית, וסופה של הדרך בשתי יצירות, בהן פונה היוצר אל סגנון הכתיבה המ ציין כיום את העשייה המערבית, אם כי — או דווקא משום — השפעות המזרחית ברורה ומובהקת, הלא היא הכתיבה המבססת אמירתה על המר טיב הריסמי ומערכת שינויו, שעה שנונה הצלילי מוכתב לה, קודם כל, מכוח כלי-התקשה המתכתיים, אלה הם: קונצ'רטו זה'קמרה', לכינור ותשעה כלי נגינה וכן, 'עדיים', לי חליל סולו ותזמורת סימפונית, אשר נכתבה אך זמן קצר ביותר לפני מהי לתו, וביצועה חל רק לאחר שנשתלק והלך מאתנו.

אכן, דרך ארוכה ורבת תפניות, אך סכולן מודקרת ועולה דמותו ה מיוחדת של בוסקוביץ', והיא מאחדת כלל יצירתי זה למקשה אחת, הלא היא הדמות רבת ההשראה והדסיון הצלילי, רחוקה ההתלהבות והאמונה, וברוכת הכשרון והידע.